

WERKGROEP MYCOLOGISCH ONDERZOEK IJSSELMEERPOLDERS - BERICHT OVER 1995

Weersverloop in relatie met het paddestoelenbestand

Slechts één week met vorst in begin januari sloot de echte winter van het seizoen 1994/95 af. Daarna kwam een langdurig koud voorjaar, wel met voldoende neerslag; dat duurde tot voorbij half juni; dagtemperaturen van 13°C zijn toen nog waargenomen. Zeer matige oogsten aan paddestoelen waren het resultaat. In de laatste week van juni klom de temperatuur pijlsnel van 15 naar 30°C. Een periode van twee maanden met warmte en droogte was aangebroken. Dat maakte dat er steeds minder paddestoelen gevonden werden en in augustus hebben wij zelfs twee keer het excursieprogramma van de werkgroep moeten afgelasten. In de herfst kwam de paddestoelgroei eindelijk pas op gang, maar nog lang niet ideaal met wat regen in september, een kurkdroge oktober en een novembermaand met al vijf keer nachtvorst. Precies op Sinterklaas was de echte winter begonnen; de temperatuur was toen ook overdag onder nul en is dat ook in een groot deel van die maand gebleven.

Vondsten en waarnemingen van nieuwe en bijzondere soorten

De Porceleinzwam (*Oudemansiella mucida*) is een zwakteparasiet die, na het overlijden van zijn gastheer, overgaat naar het saprofytisme. Hij groeit uitsluitend op Beuk. Tot nu toe zijn er drie vondsten bekend in de Noordoostpolder nl. in 1978 en in 1990 in het Voorsterbos en in 1989 langs de Ettenlandseweg. De vondst van 1978 is vermoedelijk gedaan op kavel T131, met Beuk, aangeplant in 1944 (de oudste aanplant binnen Flevoland!). De vondst in 1990 is met zekerheid gedaan op kavel S18, met 1947 als jaar van aanplant. De aanplant langs de Ettenlandse weg is van ca. 1950. De eerste vondst (in 1978) is gedaan toen de bomen al meer dan 25 jaar oud waren. Bij langzaam groeiende boomsoorten, zoals de Beuk, is ook niet eerder zwakteparasitisme te verwachten. Vandaar dus ook niet in de jongere polders. Maar langzamerhand zijn de Beuken in O.-Flevoland ook oud genoeg geworden. In het Roggebotzand en in het Abbertbos zijn beukopstanden aanwezig die in 1960 geplant nu meer dan 35 jaar oud zijn. Prompt werd in het afgelopen jaar in twee verschillende bossen, zelfs op dezelfde dag, de Porceleinzwam gevonden. Dat is gebeurd op 20 september in het Roggebotzand op kavel N47m en in het Abbertbos op kavel O75a. N47m ligt naast ons proefvak met spar en in het Abbertbos ligt ons proefvak zelfs in O75a. Aangezien die proefvakken met de bijbehorende omgeving al een aantal jaren worden bijgehouden is de kans dat de Porceleinzwam al eerder aanwezig geweest zou zijn buitengewoon gering. Als de ontwikkeling van deze soort op dezelfde manier doorgaat kunnen we

omstreeks 2010 de Porcelainzwam verwachten in Z.-Flevoland. Daar is Beuk geplant vanaf 1975.

Onze eerste melding van de Vermiljoenhoutzwam (*Pycnoporus cinnabarinus*) kwam op 25 oktober 1995. Deze soort, pas in 1967 in Nederland bekend en daarna zich sterk uitbreidend, heeft nu ook de provincie Flevoland bereikt. Hij is gevonden op een elzetak in een sparrenperceel (waarin nog resten van elzen te vinden zijn) in het Horsterwold. Volgens de Atlas van de Nederlandse paddestoelen (Nauta & Vellinga 1995) zijn Berk, Kers, Lijsterbes en Zomereik de meest gebruikte substraten, minder vaak ook op Beuk en Es. Onze vondst op Zwarte els is dus op een nog niet bekend nieuw substraat. Helaas liet de conditie van het gevonden minuscule vruchtlichaampje, na microscopische determinatie, niet meer toe er een exsiccata van te maken.

Ook een tweede nieuwe houtzwam in de groep van houtbuisjeszwammen moet hier uitdrukkelijk worden genoemd. Het is de Eikevuurzwam (*Phellinus robustus*) op Sleedoorn in het Horsterwold op 8 november. Twee opvallend mooie grondsaprofyten werden waargenomen in oktober. Het Sneeuwuijtje (*Coprinus bellulus*), een spierwit, poederig tot melig inktzwammetje, vonden we op 4 oktober in het Pampushout bij Almere. Puntgave jonge exemplaren groeiden op de grond in een gemengd loofbos op klei. Volgens de nieuwe Standaardlijst, afgaande op het aantal meldingen in Nederland, zeer zeldzaam, maar in werkelijkheid misschien zelfs algemeen. De andere was het Blauwplaatstaalsteeltje (*Entoloma chalybaeum*), een soort van schrale graslanden en wegbermen. De vondst werd gedaan op 31 oktober in het oecologisch reservaat Ellerslenk tussen Spijk- en Bremerbergbos. In dit reservaat vindt al sinds 1970 een verschrallingsbeheer plaats.

Ondanks de zeer matige oogsten van 1995 hebben wij toch nog vier nieuwe mycorrhizasoorten aan ons kaartstelsel kunnen toevoegen. De eerste was de Valse wolvezelkop (*Inocybe longicystis*), sterk verwant met de Gewone wolvezelkop (*Inocybe ovaticystis*), die wij al van het Bremerbergbos kennen. Hij is een mycorrhizavormer die niet kieskeurig is bij zijn partnerkeuze. Hij onderhoudt relaties met diverse loof- en naaldhoutsoorten. Deze keer groeide hij in een sparrenperceel op zand en is gevonden in het Roggebotzand op 1 oktober. In het algemeen zijn Vezelkoppen slechts microscopisch op naam te brengen, zoals ook deze Valse wolvezelkop.

Onze tweede vondst zou, als uitzondering, zelfs zonder microscopie (wat overigens wel gedaan is) benoemd kunnen worden. Het is de Blozende stinkvezelkop (*Inocybe haemacta*), een redelijk forse soort, in jonge toestand grijsbeige. Bij beschadiging of veroudering verkleurt hij echter naar rood en groen, een unieke verkleuring. Bovendien verspreidt hij een sterke doordringende geur van paarden-

urine. Hij is een mycorrhizavormer met loofbomen en is gevonden in een eikopstand op klei in het Harderbos (O.-Flevoland) op 18 oktober. Vele mycorrhizasoorten gaan de laatste decennia sterk achteruit in Nederland en zijn daardoor bestempeld als 'bedreigd' en geplaatst in de Rode Lijst. De Blozende stinkvezelkop gaat juist vooruit in plaats van achteruit; de bewering over zijn bedreiging is nu ingetrokken. Op 9 augustus, in de droge en warme maand, waarin mycologisch nauwelijks iets te beleven was, werd niet alleen op de grond maar ook in de grond gezocht naar paddestoelen. Dat leverde drie Truffelsoorten op. Het bezoek werd gebracht aan het Roggebotzand, aan kavel N47. De Gevlekte truffel (*Tuber maculatum*) werd gevonden in perceel N47m met Beuk en ook in N47l met een gemengde opstand van Beuk en Populier. De soort is in Flevoland zeer algemeen; in 19 terreinen, verspreid in alle drie de polders, is hij present. De Roodbruine truffel (*Tuber rufum*) zagen wij bij dit bezoek alleen in N47l. Wij kennen deze soort al van twee terreinen in O.-Flevoland en ook van twee in Z.-Flevoland. De derde soort bleek een nieuwkomer te zijn voor Flevoland. Het was de Gewone inkttruffel (*Melanogaster ambiguus* var. *ambiguus*), gevonden in perceel N47m, onder Beuk. Het is een mycorrhizavormer met vele verschillende loof- en naaldhoutsoorten, groeiend in de humus of in de onderste strooisellaag (die in beide opstanden behoorlijk dik is!) in bossen op zandige en kleiige, al of niet kalkhoudende bodems.

De vierde nieuwe mycorrhizasoort was de Narcisamaniet (*Amanita gemmata*), gezien op 1 oktober in het Roggebotzand in een sparrenbos. Althans de eerste melding die op ons kaartstelsel terecht komt. Ook in de Atlas (Nauta & Vellinga 1995), die tot en met februari 1995 bijgewerkt is, is geen enkele stip in de provincie Flevoland op het betreffende verspreidingskaartje te zien. Toch is de Narcisamaniet in de nieuwe Standaardlijst vermeld als zeer zeldzaam in Y (het flora-district IJsselmeerpolders) en is in het rapport 'Paddestoelen in de provincie Flevoland' (Veerkamp, 1992) in de totaalijst opgenomen. De precieze vindplaats is echter niet meer te achterhalen. Was hij er dus toch al? En was (of waren) de melding(en) niet aan de belanghebbenden doorgestuurd?

Deze situatie is voor twee andere soorten met zekerheid vastgesteld. Vondsten buiten NMV-verband of buiten WMOIJ-verband gedaan, zijn wel aangemeld bij de landelijke karteringscommissie, maar hebben het WMOIJ-archief niet bereikt. Hun aanwezigheid is per toeval aan het licht gekomen. Het betreft de Gele steelbekerzwam (*Arpinia luteola*), gevonden op 9 september 1987 in het Abbertbos en de Hoorn van Overvloed (*Craterellus cornucopioides*), onderhand opgegeven van twee locaties, nl. het Revebos van oktober 1992, zonder dat we de kavel weten, en in het Roggebotzand, in een Beukopstand en hier gevonden tijdens een door

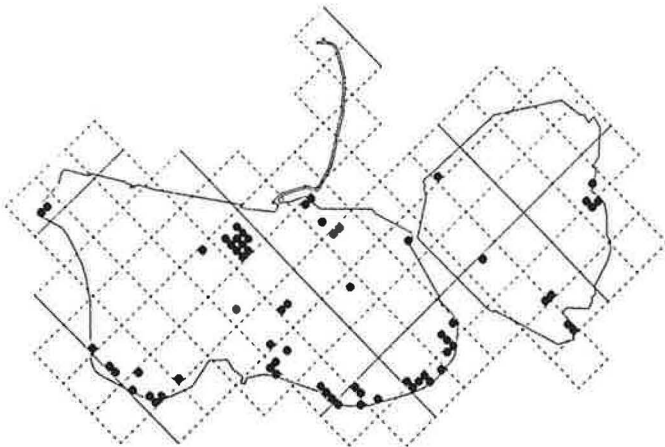
Grasduinen georganiseerde excursie op 11 oktober 1992. Foto's van deze vondst zijn afgedrukt in de laatstverschenen Nieuwsbrief van de werkgroep. Een lijst van alle soorten die nieuw zijn voor Flevoland of voor één of twee van de drie polders en waarvan de gedetermineerde collecties in geregistreerde herbaria terecht gekomen zijn, is als bijlage afgedrukt. Er zijn ook nog nieuwe vondsten die, hoewel zonder herbariummateriaal (althans aan het archief niet bekend), toch met voldoende betrouwbaarheid hier vermeld mogen worden. Dat zijn (nieuw voor Flevoland, gezien in Z.-Flevoland): *Pycnoporus cinnabarinus*; (nieuw voor de Noordoostpolder): *Russula persicina*; (nieuw voor O.-Flevoland): *Amanita gemmata*, *Oudemansiella mucida*; (nieuw voor Z.-Flevoland): *Gloeophyllum sepiarium* (Geelbruine plaatjeshoutzwam), *Hymenoscyphus fructigenus* (Eikeldopzwam) var. *fructigenus*, *Peziziella alniella* (Elzepropschotelkje) en *Physisporinus vitreus* (Glazige buisjeszwam).

Een aantal (interessant!) vondsten die, hetzij nog in bewerking zijn, hetzij wel gedetermineerd maar niet geherbarieerd, kunnen beter wachten op publikatie totdat uitvoeriger bewijsvoering binnen komt.

Literatuur

- Arnolds, E., Kuyper, Th.W., Noorderloos, M.E. (eds.), 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave Nederlandse Mycologische Vereniging.
Nauta, M.M., Vellinga, E.C. 1995. Atlas van Nederlandse paddestoelen. Veerkamp, M.T., 1992. Paddestoelen in de provincie Flevoland. Rapport NMV/ Provincie Flevoland.

Ger van Zanen

Figuur 1. Verspreiding van km-hokken waar in 1995 mycologische gegevens zijn verzameld.

BIJLAGE 1. Soorten voor het eerst gevonden binnen Flevoland in 1995 (soort, vindplaats, datum).

I. Soorten nieuw voor de provincie Flevoland (*ook nieuw voor Nederland)

<i>Coprinus bellulus</i> (Sneeuwwitje)	Pampushout 4/10
<i>Entoloma chalybaeum</i> (Blauwplaatstaalsteeltje)	Oecologisch Reservaat bij Bremerbergbos 31/10
<i>Inocybe haemacta</i> (Blozende stinkvezelkop)	Harderbos 18/10
<i>Inocybe longicystis</i> (Valse wolvezelkop)	Roggebotzand 1/10
<i>Lasiosphaeria phyllophila</i> *	Roggebotzand 28/6
<i>Lophodermium culmigenum</i>	Oostvaardersplassen 14/6
<i>Melanogaster ambiguus</i> var. <i>ambiguus</i> (Gewone inkttruffel)	Roggebotzand 9/8
<i>Mycena rubromarginata</i> (Roodsnedemycena)	Erkemederstrand 22/11
<i>Neottiella vivida</i> (Wratsporig mosbekertje)	Woldstrand 8/11, Erkemederstrand 22/11
<i>Peniophora lycii</i> (Berijpte schorszwam)	Roggebotzand 25/10
<i>Phellinus robustus</i> (Eikevuurzwam)	Horsterwold 8/11
<i>Psathyrella prona</i> var. <i>utriformis</i> ()	Houtribbos 22/4
(N.B. <i>P. prona</i> sensu stricto was al bekend).	
<i>Pseudotomentella atrofusca</i> *	Roggebotzand 1/10
<i>Subiculum lautum</i> *	Roggebotzand 1/10

Ila. Soorten nieuw voor de Noordoostpolder

<i>Coprinus laanii</i> (Zaagvlakinktwam)	Schokkerbos 30/8
--	------------------

Ilb. Soorten nieuw voor Oostelijk Flevoland

<i>Ramaria gracilis</i> (Anijskoraalzwam)	Spijkbos 2/11
---	---------------

III. Soorten nieuw voor Zuidelijk Flevoland

<i>Catinella olivacea</i> (Olijfschijfzwam)	Buitenhof (Almere) 4/10
<i>Flammulina velutipes</i> f. <i>lactea</i> (witte vorm van Gewoon fluweelpootje)	Oostvaardersplassen 15/11
(N.B. <i>Fl. velutipes</i> var. <i>velutipes</i> was al bekend)	
<i>Galerina pumila</i> (Honinggeel mosklokje)	Woldstrand 18/11
<i>Gymnopilus subsphaersporus</i> (Rondsporige vlamhoed)	Oostvaardersplassen 15/11
<i>Hypomyces aurantius</i> (Oranje zwameter)	Horsterwold 3/5
<i>Inocybe fuscidula</i> (Sombere vezelkop)	Horsterwold 28/6
<i>Lachnum diminutivum</i> (Russefranjekelkje)	Woldstrand 18/11
<i>Mycena chlorantha</i> (Groene mycena)	Woldstrand 8/11, Erkemederstrand 22/11
<i>Psathyrella lutensis</i> (Satijnsteelfranjehoed)	Muiderbos 29/11
<i>Psathyrella microrrhiza</i> (Kortwortelfranjehoed)	Muiderbos 29/11
<i>Psathyrella pannucioides</i> (Zijdefranjehoed)	Oostvaardersplassen 15/11
<i>Trametes hirsuta</i> (Ruig elfenbankje)	Laakse strand